

CÁCH TIẾP CẬN PHÚC LỢI CỘNG ĐỒNG VÀO HOẠCH ĐỊNH DU LỊCH

THS. DƯƠNG QUẾ NHƯ*

Hiện nay, vai trò của du lịch trong nền kinh tế ngày càng quan trọng. Tuy nhiên, sự phát triển của du lịch chưa hẳn đã có tác động hoàn toàn tích cực đến cộng đồng địa phương. Bên cạnh các đóng góp đã được ghi nhận, hoạt động du lịch còn gây những tác động lớn đến môi trường (có thể còn gây ra sự hủy hoại các sinh cảnh sống, xáo trộn đời sống hoang dã của các loài động vật...) gây ảnh hưởng đến cộng đồng địa phương. Khi tác động tiêu cực của du lịch vượt quá tác động tích cực thì cộng đồng địa phương không những không được hưởng lợi do du lịch đem lại mà còn có nhiều hệ lụy khác.

Phát triển bền vững của phúc lợi cộng đồng và phát triển du lịch tại một địa phương, một điểm đến là một bài toán khó của du lịch. Một khi nhu cầu, cảm nhận của du khách không phù hợp với yêu cầu phát triển của cộng đồng địa phương thì hai mục tiêu phát triển phúc lợi cộng đồng và phát triển du lịch sẽ không đạt được đồng thời. Vì thế, để du lịch là một công cụ hiệu quả để giải quyết các vấn đề về kinh tế - xã hội ở vùng nông thôn, vùng sâu, vùng xa và các vùng kém phát triển thì trong hoạch định, quy hoạch du lịch, phải cân nhắc và xuất phát từ phúc lợi cộng đồng để xây dựng các kế hoạch phát triển du lịch. Đây chính là cách tiếp cận phúc lợi cộng đồng vào du lịch do Moscardo và Murphy phát triển.

Phúc lợi cộng đồng

Để hiểu rõ về các tác động của du lịch để làm cơ sở cho hoạch định, chúng ta cần hiểu rõ cách thức mà nó tác động đến các dạng nguồn vốn (tài nguyên) sẵn có tại một điểm đến nào đó. Theo mô hình Phúc lợi cộng đồng điểm đến (The Destination Community Wellbeing - DCW) do Flora phát triển năm 2004, phúc lợi cộng đồng tại một điểm đến cụ thể bao gồm tổng hòa của 7 hình thức nguồn vốn sau đây:

Nguồn vốn tài chính (Financial capital) - Thu nhập, tiết kiệm, và tiếp cận nguồn vốn đầu tư.

Nguồn vốn tự nhiên (Natural capital) - Các hệ sinh thái tự nhiên và tài nguyên, dịch vụ và nguồn lực mà họ cung cấp, bao gồm cảnh quan, hệ thống môi trường, không gian xanh và các khu vực bảo tồn.

Nguồn vốn xây dựng (Built capital) - Cơ sở vật chất và cơ sở hạ tầng sẵn có để sử dụng của địa phương. Bao gồm các tòa nhà, hệ thống vận chuyển, không gian công cộng, hệ thống kỹ thuật công nghệ và hệ thống cung cấp nước, chất thải và năng lượng.

Nguồn vốn xã hội (Social capital) - Những nét đặc trưng của xã hội như niềm tin, sự trao đổi và hợp tác, và các tổ chức xã hội, các hiệp hội.

Nguồn vốn văn hóa (Cultural capital) - Các giá trị và biểu tượng được chia sẻ bởi các dân tộc và được biểu hiện trong các nghi lễ và các hoạt động xã hội, nghệ thuật và thủ

công, tín ngưỡng tôn giáo, ngôn ngữ và lễ kỷ niệm.

Nguồn nhân lực (Human capital) - Kỹ năng, năng lực, kiến thức và sức khỏe của những người tạo nên cộng đồng.

Nguồn vốn điều hành (Governance capital) - Có khả năng tiếp cận và góp phần cho cộng đồng hoạt động

Trung tâm của mô hình là mục tiêu phát triển tổng quát của cộng đồng điểm đến. Đây có thể là mục tiêu về hệ thống sinh thái về phúc lợi cộng đồng hoặc về sự sinh động của nền kinh tế.

Mô hình DCW cung cấp cho chúng ta cách suy nghĩ mới về mối quan hệ giữa một điểm đến cụ thể và du lịch cũng như hiểu rõ hơn về sự đóng góp của du lịch vào sự phát triển bền vững của một khu vực điểm đến. Theo đó, mỗi một cộng đồng địa phương sẽ có một tổ hợp riêng biệt, độc đáo; tổ hợp này sẽ khác nhau từ điểm đến này sang điểm đến khác, và vì thế, cách thức để du lịch phát triển theo hướng có lợi nhất cho cộng đồng cũng sẽ khác nhau cho các điểm đến khác nhau.

Hoạch định du lịch theo cách tiếp cận phúc lợi cộng đồng

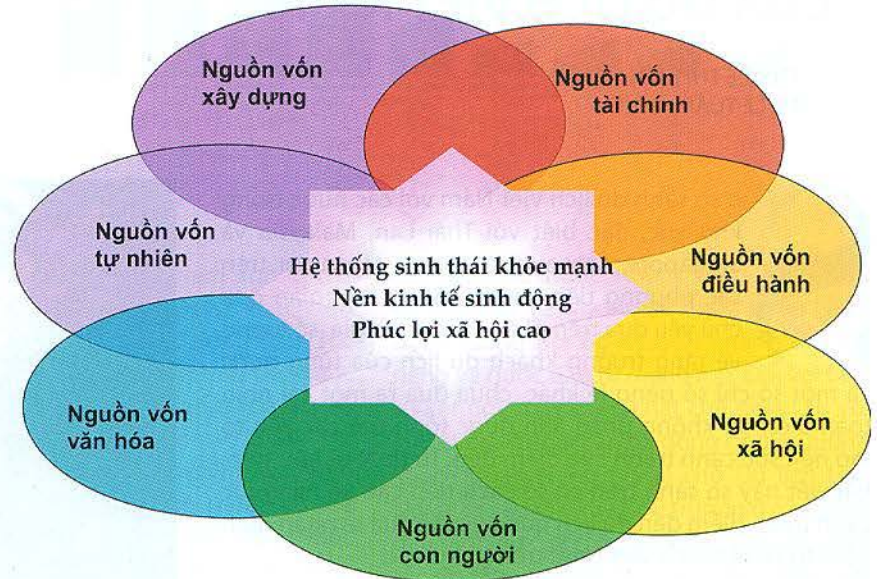
Dưới đây là mô hình hoạch định du lịch theo cách tiếp cận phúc lợi cộng đồng.

Trong khi các mô hình truyền thống về hoạch định du lịch yêu cầu sự đánh giá về các tài nguyên có thể sử dụng cho du lịch, hoạch định du lịch theo cách tiếp cận phúc

* Khoa Kinh tế - Quản trị kinh doanh, Trường Đại học Cần Thơ

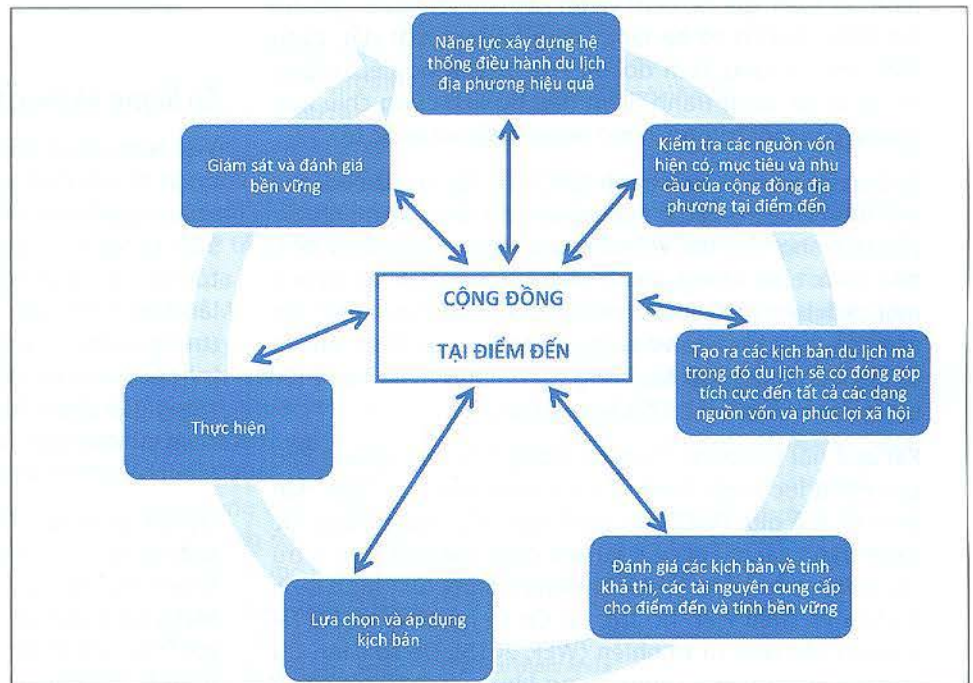
MÔ HÌNH PHÚC LỢI CỘNG ĐỒNG ĐIỂM ĐẾN (DCW)

Nguồn: Flora (2004)

PHƯƠNG PHÁP TIẾP CẬN PHÚC LỢI CỘNG ĐỒNG VÀO HOẠCH ĐỊNH ĐIỂM ĐẾN DU LỊCH

Nguồn: Moscardo and Murphy (2014)

lợi cộng đồng yêu cầu sự đánh giá các nguồn vốn sẵn có cho cư dân tại điểm đến và những vấn đề mà điểm đến hiện đang đối mặt. Cơ sở của hoạch định theo cách tiếp cận này là nhu cầu của điểm đến thay vì là tiềm năng thu hút du lịch như cách tiếp cận truyền thống về hoạch định du lịch. Ví dụ, để hoạch định phát triển du lịch cho vùng đồng bằng sông Cửu Long, thay vì tập trung vào tiềm năng thu hút du khách của vùng du lịch sông nước, chúng ta sẽ tập trung vào nhu cầu của vùng này: phát triển nông nghiệp và nâng cao đời sống của cộng đồng; trong đó, vấn đề chính mà khu vực này đang phải đối mặt là tính mùa vụ trong sản xuất, nhận thức về bảo vệ môi trường... Khi tất cả các yếu tố này đã xác định, chúng ta có thể phát triển các kịch bản để phát triển du lịch với mục tiêu chủ yếu là thỏa mãn được nhu cầu của điểm đến và giải quyết các thách thức mà điểm đến đang đối mặt.

Nói tóm lại, để có thể dung hòa sự phát triển du lịch và sự phát triển của cộng đồng địa phương, để có thể phát triển du lịch bền vững, chúng ta tập trung đến nhu cầu của người dân địa phương chứ không phải là nhu cầu của một ngành nào đó, và từ đó hoạch định các kịch bản phát triển du lịch theo hướng có lợi nhất cho phúc lợi cộng đồng. Nếu làm được như vậy, du lịch sẽ là một công cụ mạnh để phát triển kinh tế và phát triển đời sống của cộng đồng địa phương. ■

Tài liệu tham khảo

1. Bien, A. (2004). *The simple user's guide to certification for sustainable tourism and ecotourism*. The International Ecotourism Society.
2. Flora, C.B. (2004). *Community Dynamics and social capital*. In D. Rickerl, C. Francis, R. Aiken, C.Vi. Honeycutt, F. Magdoff and R. Salvador (eds).